

УДК 330.341.1

ПОГОДАЄВА М. К.

ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"

ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ ЯК ВИД ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті визначено інформацію та телекомунікації як вид економічної діяльності. Проведено аналіз сучасного стану капітальних інвестицій за видами економічної діяльності та розглянута динаміка витрат. Визначені за типами абоненти телекомунікаційної мережі та надана динаміка зміни кількості абонентів фіксованої, мобільної (рухомої) мережі та абонентів доступу до мережі інтернет. Проаналізовано доходи від надання телекомунікаційних послуг протягом 2010–2016 років. Визначені найпривабливіші послуги за підсумками отриманих доходів. Запропоновано низку заходів, направлених на задоволення потреб споживачів та подальший розвиток галузі.

Ключові слова: інформація, телекомунікації, інформаційні технології, телекомунікаційні послуги, економічна діяльність.

POGODAEVA M.

SHEE "Vadym Hetman Kyiv National Economic University"

**DIFFUSION OF INNOVATIONS IN UKRAINE AT THE MODERN STAGE:
THEORETICAL APPROACHES, SATISFACTION AND DISTINCTIONS**

The purpose of this article is to define Information and Telecommunications as a type of economic activity. An analysis of the current state of capital investments by types of economic activity is conducted, and the dynamic of the costs is considered. The types of subscribers of the telecommunication network are determined and the dynamics of changes in the number of subscribers of a fixed, mobile network, as well as subscribers of Internet access, is provided. The income from the telecommunication services provision for 2010-2016 is analyzed. On the basis of the received income the most attractive services are determined. Developed proposals directed at the consumers needs and further development of the industry.

Keywords: information, telecommunications, information technologies, telecommunication services, economic activity.

Постановка проблеми. Важливість передачі інформації в сучасному світі зростає з високою швидкістю. Інформація є однією з основних вирішальних факторів у визначенні розвитку технологій та ресурсів в цілому. Всесвітня глобалізація призводить до укрупнення бізнесу, та в рамках однієї компанії (корпорації) збільшується кількість філій, дочірніх компаній, холдингів та ін. Швидкість та якість передачі інформації грає ключову роль при централізованому управлінні. На сьогодні жодна економічна діяльність неможлива без участі сучасних технологій інформації та зв'язку. Телекомунікаційні компанії пропонують багато різноманітних послуг. Але сучасна динаміка зміни технологій на підприємствах вимагає від господарюючих суб'єктів внутрішньої трансформації та розвитку інформаційних систем. Цей розвиток повинен ґрунтуватися не лише на удосконаленні технологій, а і на заміні послуг та використанні інноваційних ресурсів. Для України розвиток інформаційних технологій та телекомунікацій є стратегічно важливим, що забезпечить техніко-економічний прогрес в інших видах економічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням розвитку телекомунікаційних технологій займаються такі вітчизняні вчені: П.П. Воробієнко, В.М. Гранатуров, А.Б. Бойко, Л.М. Чепурда та багато інших. Тенденції та закономірності економічних відносин відображені у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: Б. Холл, А.А. Локотков, О.Ю. Тарасова, Ю.В. Пахомова, М.С. Завіваєв та ін.

Формулювання цілі статті. Метою статті є визначення важливості та ролі інформаційних технологій у економічній діяльності та суспільстві. Крім того, для задоволення виникаючих в суспільстві та бізнесі вимог у сфері надання телекомунікаційних послуг, визначитись з послугами та технологіями, які створять повноцінне конкурентне середовище, в результаті чого напрямками розвитку ринку телекомунікаційних послуг буде приділятися пильна увага, як з боку уряду, з боку постачальників та з боку споживачів послуг. На сьогодні жодна економічна діяльність неможлива без участі сучасних технологій інформації та зв'язку. В сучасних умовах традиційні проблеми, які зумовлені особливостями телекомунікаційної сфери, трансформуються та доповнюються новими і потребують втручання держави в ринкові механізми, що діють у ній. Перш за все, це пов'язано зі зростанням її соціально-економічної ролі в житті суспільства та необхідності забезпечення рівноправного доступу до послуг зв'язку всім громадянам, що є обов'язковою умовою реалізації їх демократичних прав, а також економічного піднесення країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Телекомунікаційна інфраструктура суттєво впливає на ефективність функціонування економіки в цілому. Міжнародний досвід говорить про її вагомий вплив на ринки, організації, конкурентні стратегії, інновації, фінансові та інші послуги, працевлаштування, освіту, регіональний розвиток тощо. Тобто вони стосуються практично всіх сторін діяльності людини та функціонування суспільства. В Україні, відповідно до КВЕД ДК 009:2010 [1], інформація та телекомунікації є окремою секцією видів економічної діяльності. Одним з основних напрямків розвитку економіки є інвестування засобів виробництва. Вкладення капіталу в реальні активи – це інвестиції у відтворення основних засобів виробничого і невиробничого призначення, на створення нових, реконструкцію і розвиток

наявних основних засобів, включаючи об'єкти соціальної сфери [2]. Відповідно до форми державного статистичного спостереження № 2 – інвестиції (річна), сума витрат на капітальні інвестиції на кінець 2016 року за видом економічної діяльності інформація та телекомунікації знаходиться на 8 місці та складає 5% (15,6 млрд грн) від загальної суми, що становить 413 млрд грн (таблиця 1).

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2016 рік

№	Вид економічної діяльності	Капітальні інвестиції, (млн грн.)	Частка, %
	Всього	412813	100
1	Промисловість	108635	33
2	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	45042	14
3	Будівництво	40933	13
4	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	25074	8
5	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	24738	8
6	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	19104	6
7	Операції з нерухомим майном	17248	5
8	Інформація та телекомунікації	15620	5
9	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	9140	3
10	Фінансова та страхова діяльність	7621	2
11	Професійна, наукова та технічна діяльність	5359	2
12	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3317	1
13	Освіта	1827	1
14	Тимчасове розміщування й організація харчування	1438	0
15	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	796	0
16	Надання інших видів послуг	271	0

Складено автором на основі [3]

Серед інших видів економічної діяльності, найбільша частка витрат на капітальні інвестиції припадає на промисловість – 108,6 млрд грн (33%), сільське, лісове та рибне господарства – 45,0 млрд грн (14%), а також будівництво – 40,9 млрд грн (13%). Відповідно до Закону України, телекомунікації є невід'ємною частиною виробничої та соціальної інфраструктури України і призначені для задоволення потреб фізичних та юридичних осіб, органів державної влади в телекомунікаційних послугах [4]. Тому значення використання інформаційних і телекомунікаційних технологій є метою формування і розвитку інформаційного суспільства в Україні, а також підвищення якості життя громадян, забезпечення конкурентоспроможності, розвиток економічної, соціально-політичної, культурної та духовної сфер життя суспільства.

Динаміка витрат на капітальні інвестиції з 2010 по 2016 року свідчить, що зростання інвестицій на Інформацію та телекомунікації спостерігалось на кінець 2013 та 2015 років відповідно (таблиця 2). Частка витрат у процентному відношенні на кінець 2016 року не змінилась у порівнянні з 2010 та становить 5%. Не зважаючи на те, що в 2015 році витрати на розвиток інформації та телекомунікації збільшились на 13,4 млрд грн, та становили 9% від загальних витрат, динаміка змін витрат на капітальні інвестиції на інформацію та телекомунікації свідчать про низький рівень розвитку телекомунікаційних технологій в Україні в цілому.

Таблиця 2

Динаміка витрат на капітальні інвестиції за видами економічної діяльності. Інформація та телекомунікації з 2010 по 2016 р.

	Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
1	Сума капітальних інвестицій, млрд. грн.	158	212	244	231	204	251	326
2	Капітальні інвестиції на інформацію та телекомунікації, млрд грн.	8,6	8,0	8,9	9,7	8,4	21,8	15,6
3	Частка витрат на капітальні інвестиції на інформацію та телекомунікації, %	5	4	4	4	4	9	5

Складено автором на основі [3]

Сфера інформації та телекомунікацій охоплює такі види економічної діяльності: видавництво; виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів, діяльність у сфері радіо- та телевізійного мовлення, комп'ютерне програмування, надання інформаційних послуг, надання телекомунікаційних послуг. Близько двох третин послуг, тобто 72%, що надаються суб'єктами господарювання сфери інформації та телекомунікацій, припадають на послуги зв'язку (таблиця 3).

Таблиця 3

Капітальні інвестиції за 2016 рік на Інформацію та телекомунікації

		млн грн	%
1	Інформація та телекомунікації:	15619,8	100
2	видавнича діяльність, виробництво кіно-та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів, діяльність у сфері радіо та телевізійного мовлення	2616,2	17
3	телекомунікації (електрозв'язок)	11249,6	72
4	комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг	1754	11

Складено автором на основі [3]

За таких обставин важливо приділити увагу дослідженню стану та розвитку підприємств зв'язку України, та послуг, які вони надають. Основними сегментами на ринку телекомунікаційних послуг залишаються мобільний (рухомий), телефонний фіксований та комп'ютерний зв'язок. Державні статистичні дані свідчать, що станом на 2016 рік кількість абонентів фіксованого зв'язку становить – 6518,4 тис., рухомого – 34077,1 тис. та комп'ютерного – 9101,8 тис. (таблиця 4).

Таблиця 4

Кількість абонентів телекомунікаційного зв'язку з 2002 по 2016 р. (тисяч)

№	Рік	Абоненти фіксованого зв'язку	Абоненти рухомого зв'язку	Абоненти мережі інтернет
1	2002	6449,5	2705,3	360,3
2	2003	7319,4	3862,9	642,4
3	2004	8813,2	9485,4	934,5
4	2005	9402,0	14512,0	1009,5
5	2006	9352,3	20035,0	1255,7
6	2007	9721,3	25061,2	1632,5
7	2008	9463,4	29629,5	2415,7
8	2009	8812,5	28481,0	3362,7
9	2010	8206,1	28837,9	4238,5
10	2011	7975,6	31027,9	4749,3
11	2012	8339,2	31553,8	5401,6
12	2013	8318,9	31372,7	5697,2
13	2014	8057,8	31566,3	9190,4
14	2015	7845,0	33205,6	7144,3
15	2016	6518,4	34077,1	9101,8

Складено автором на основі [3]

Незважаючи на те, що за 15 років значно збільшилась кількість абонентів мережі Інтернет на 96%, та абонентів рухомої мережі – на 92%, інтенсивне збільшення кількості абонентів рухомого зв'язку спостерігалось до 2010 року, а збільшення кількості абонентів доступу до мережі інтернет спостерігалось до 2013. Кількість абонентів фіксованої мережі залишилась майже без змін, але є тенденція зменшення (таблиця 5).

Таблиця 5

Динаміка змін кількості абонентів телекомунікаційного зв'язку з 2002 по 2016 р. (тисяч)

№	Показник	Абоненти фіксованого зв'язку	Абоненти рухомого зв'язку	Абоненти мережі Інтернет
1	Зміна кількості абонентів 2016 р. у порівнянні з 2002 р	68,9	31371,8	8741,5
2	Частка, %	1	92	96

Складено автором на основі [3]

Дані про доходи від надання телекомунікаційних послуг, а саме фіксованого, рухомого (мобільного) зв'язку та доступу до мережі інтернет з 2010 по 2016 р. наведені у таблиці 6.

Таблиця 6

Доходи від надання телекомунікаційних послуг з 2010 по 2016 р. (млн грн)

	Телекомунікаційні послуги	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
1	Фіксований зв'язок	8206,1	7975,6	8339,2	8318,9	8057,8	7845,0	6518,4
2	Рухомий (мобільний) зв'язок	28837,9	31027,9	31553,8	31405,8	31566,3	33005,6	34077,1
3	Інтернет-послуги	4238,5	4749,3	5401,6	5697,2	6190,4	7144,3	9101,8

Складено автором на основі [3]

В структурі доходів від надання телекомунікаційних послуг більшу частину доходу встановили послуги від надання рухомого (мобільного) зв'язку, тобто він більше ніж в 5 разів, чим дохід від надання послуг фіксованого зв'язку, та майже в 4 рази більший, ніж надання інтернет-послуг (таблиця 7).

Розрахункові дані свідчать про падіння доходів від надання послуг фіксованого зв'язку у період з 2010 по 2016 роки. Обсяг послуг фіксованого зв'язку, наданий у 2016 року, у порівнянні з 2010 р. зменшився на 26%, та становить 1687,7 млн грн.

Обсяг послуг рухомого (мобільного) зв'язку наданий у 2016 році у порівнянні з 2010 роком збільшився на 15%, але протягом наступних 5 років обсяг доходів поступово зменшувався, та у порівнянні з 2015 р. показав приріст всього на 3%, що становить 1071,5 млн грн.

Таблиця 7

Динаміка змін доходів від надання телекомунікаційних послуг 2016 року у порівнянні з 2010–2015 р.

	Динаміка змін доходів у 2016 р, відповідно до:	Фіксований зв'язок	Рухомий (мобільний) зв'язок	Інтернет-послуги
1	2010 року (млн грн.)	-1687,7	5239,2	4238,5
2	частка (%)	26	15	53
3	2011 року (млн грн.)	-1457,2	3049,2	4352,5
4	частка (%)	22	9	48
5	2012 року (млн. грн.)	-1820,8	2523,3	3700,2
6	частка (%)	28	7	41
7	2013 року (млн грн.)	-1800,5	2671,3	3404,6
8	частка (%)	28	8	37
9	2014 року (млн грн.)	-1539,4	2510,8	2911,4
10	частка (%)	24	7	32
11	2015 року (млн грн.)	-1326,6	1071,5	1957,5
12	частка (%)	20	3	22

Складено автором на основі [3]

Варто відзначити обсяг реалізованих інтернет-послуг. У порівнянні з 2010 р., частка доходів від надання інтернет-послуг у 2016 році збільшилась на 53%, але починаючи з 2011 р. спостерігаємо поступове зменшення реалізованих послуг. Але незважаючи на це, у порівнянні з 2015 р., доходи від надання послуг доступу до мережі інтернет збільшились на 22%, а саме на 1957,5 млн грн.

Висновки. В сучасних умовах галузь телекомунікацій відноситься до однієї з найбільш стратегічно важливих галузей, що забезпечують функціонування всіх систем й інститутів національної економіки. Ринки телекомунікаційних послуг динамічно розвиваються, представляючи собою основу входження України в міжнародний інформаційний та економічний простір. Необхідність аналізу становлення і розвитку ринку телекомунікацій в Україні з точки зору економічної теорії об'єктивно зумовлена результатами ринкових перетворень і посиленням ролі інформаційного забезпечення економіки. Проведений аналіз ринку послуг, які надаються у секторі інформації та телекомунікацій, показав, що найбільш привабливими та перспективними є надання послуг до мережі інтернет. Крім того, автор вважає, що найбільш перспективним є послуги надання доступу до мережі мобільного інтернету. Що стосується діяльності телекомунікаційних підприємств, то їх розвиток повинен базуватися на постійному моніторингу ринку телекомунікаційних послуг та удосконаленні їх технологічної складової, без якої надалі існування таких підприємств неможливе.

Повсюдне застосування телекомунікаційних технологій є каталізатором розвитку інвестиційної привабливості, що прискорює становлення інформаційного суспільства, сприяє підвищенню рівня життя та добробуту населення. Крім того, телекомунікації – це наукомістка та інноваційна сфера. Тобто розвиток у сфері Інформації та телекомунікацій потягне за собою розвиток не тільки промисловості, будівництва, логістики та ін., а також розвиток у сфері освіти.

Література

1. Класифікатор видів економічної діяльності [Електронний ресурс]: Національний класифікатор України від 29 листопада 2010 року № 530. – Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua/print/842>
2. Омелянович Л.О. Інвестування : підручник / Л.О. Омелянович. – К. : Вид-во "Знання", 2012. – 278 с.
3. Державна служба статистики [Електронний ресурс] : статистична інформація // Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2017 рік. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Законодавство України [Електронний ресурс] : закон України про телекомунікації від 18.11.2003. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>

References

1. Klasyfikator vydiv ekonomichnoi diialnosti [Elektronnyi resurs]: Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy vid 29 lystopada 2010 roku № 530. – Rezhym dostupu : <http://www.dkrp.gov.ua/print/842>
2. Omelianovych L.O. Investuvannia : pidruchnyk / L.O. Omelianovych. – K. : Vyd-vo "Znannia", 2012. – 278 s.
3. Derzhavna sluzhba statystyky [Elektronnyi resurs] : statystychna informatsiia // Kapitalni investytsii za vydamy ekonomichnoi diialnosti za 2017 rik. – Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Zakonodavstvo Ukrainy [Elektronnyi resurs] : zakon Ukrainy pro telekomunikatsii vid 18.11.2003. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>

Рецензія/Peer review : 01.11.2017

Надрукована/Printed : 19.12.2017

Рецензент: д. е. н., проф. Гарафонова О. І.